

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

«ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΤΗΣ ΚΟΛΩΝΑΣ...»

Μία ιστορική θύελλα... - Η νύχτα της 14ης 'Οκτωβρίου 1852. - Οι 'Αθηναίοι, τρεμοκρατημένοι, ανεβαίνουν στην 'Ακρόπολι. - Πώς έπεσε μια στήλη του 'Ολυμπίου Διός. - Το ενδιαφέρον της Βασιλίσσης 'Αμαλίας. - Το επίγραμμα του Κ. Πάπ. - Η Βασίλισσα και οι αρχαιότητες. - Ο Βύρων, η Κολώνα και η Κόρη των 'Αθηνών.

Οι 'Αθηναίοι της 'Οθωνικής εποχής θυμούνται ζωντανά την 14 ην 'Οκτωβρίου 1852. Τη βραδιά της ημέρας εκείνης συνέβη γεγονός που συνετάραξε κυριολεκτικώς την 'Ελληνική πρωτεύουσα.

Ο 'Οκτώβριος είχε αρχίσει γλυκός και ήρεμος, προάγγελος 'Ασπιδίου φθινοπώρου όταν ξαφνα το έκπερας της Τρίτης 14 'Οκτωβρίου ενέφη σιμά τους τον ορίζοντα -διηγείται ο χρονογράφος της εποχής εκείνης- επαπαλείεται ύψος, και ενώ του ουρανού οι καταρράκται άνοιγουν, ένοχηται αιφνης κεραυνού δίκην, λαίλαψ τρομερά και μανιώδης και άνακινη θάλασσαν και άνατρέπει πάν το έμποδών. Επί τέσσαρας ώρας έβόιζε μανιωδώς ο άνεμος και έσειετο γη και στερέωμα. Η βροχή ηρξασεν εις τας 6 μ. μ., αλλά εις τας 9 1/2 ο άνεμος επήλθε βιαϊότατος και τίποτε δεν ηδύνατο ν' άντισταθη εις την όρμήν του. Οι παλαιότεροι δεν ένεθυμοζούν όμοίαν καταγίδια και όλοι οι κάτοικοι εκλείσθησαν έντρομοι εις τας οικίας των, άναμένοντες το τέλος της καταγίδος για να ίδουν τ' άποτέλεσματά της».

Όλη τη νύχτα οι καταρράκται τ' ουρανού έβουζαν την 'Αθήνα, λιγάκι όμως προτού ημερώσει, ή καταγίς έπαψε δάκρυα και ή 15 'Οκτωβρίου έξημέρωσε ήρεμη και ήλιόλουστη. 'Αλλά στα μάτια των 'Αθηναίων παρουσιάστηκε τότε τρομερή ή καταστροφή. Τα περισσότερα σπίτια είχαν ύψοσται σηματικές ζημιές. Οι τοίχοι των καταστημάτων είχαν κάνει φτερά και πολλοί δρόμοι, σκαμμένοι όπο την όρμη του νερού, παρουσίαζαν οικτρό θέαμα. Η όδος Σταδίου, τότε μόλις σχηματιζόμενη, ειχε πάθει τις μεγαλύτερες ζημιές. Το σπίτι στο όποιον ειχε εγκατασταθεί ή πρώτη Νομαρχιακή ύπηρεσία της 'Αττικής, στην όδο 'Ηφαιστου, ειχε γκρομιστεί, ένα άλλο σπίτι, του Κόλλα, κατέπεσε επίσης και έθαψε κάτω από τα ερείπια του δεκατέσσαρες γάτους της συνοικίας, οι όποιοι άγνωστον για ποιά λόγο ειχαν συγκεντρωθεί εκεί. 'Ισως για καμιά νόστιμη ψιψίνα...

Τα άρχαιότερα δέντρα των 'Αθηνών εξερριζώθησαν, τότε δε έπεσαν και δύο πανύψηλα κυπαρίσσια, απέναντι του Μενδροεσ, φυτευμένα εκεί από την εποχή που το κτίριο εκείνο ήταν άκόμη τουρκικό Ιεροποικιστήριο (τεκές). Το ένα από τα δύο κυπαρίσσια έφραζε την έξοδο της σημερινής όδου Μάρκου Αθηνάίου, συνεκρηττης εκεί τα νερά, και οι κάτοικοι των γύρω σπιτιών κταληφθέντες από το φόβο ότι θα πνιγούν ζωντανοι, τββαλαν στα πόδια και σκαρφάλωσαν στο βράχο της 'Ακροπόλεως.

'Αλλά και το θυνμάσιο εκείνο πλατάνι της 'Αγοράς, που ήταν στο κέντρο της και έρχοιχε εύρηγετική τον ίσκιου του στους μικροπωλητές που άπλωναν τα έμπορεύματά τους, σωριάστηκε κι' αυτό και έκανε άρχαίτες ζημιές στους φτωχούς βιοπολιστάς... 'Όλα τα φανάρια της πόλεως άρπαχτήθηκαν από τον άνεμο, και στην άρχη της όδου Πειραιώς βρεθήκανε παρασπρόμενοι από τα βροχοπόταμα οι πρώτοι πάγκοι, οι όποιοι κατά διαταγήν του Νομαρχου 'Αμβροσιάδου ειχαν στηθεί στην όδον Πατησίων.

Ο ιστορικός ελαιώνας έπαθε μεγάλες καταστροφές. Η ζημία που έβγαλε στο Βασιλικό Κήπο, ύπολογίστηκε σε εκατό χιλιάδες δραχμές. 'Ολόκληρη ή πίσω από το Παλάτι νεοφύτευτη δενδροστοιχία των περιών εξερριζώθη και ή άνακτορική φρουρά που διατάχθη από την 'Αμαλία να στερεώσει τα δέντρα με σχοινιά, λίγο έλειψε να σκοταθθ.

Στον Πειραιά επίσης ή ζημία ήταν μεγάλες. Το Γαλλικό ταχυδρομικό βαπόρι που έμπαινε την όρα εκείνη στο λιμάνι, έπεσε στον άμμο και έχασε τις άγκυρές του. Η κορβέτα <Δουδοβίκοσ> παρά λίγο να τσακισθ. Ένας υπάλληματικός της επνίγηκε. Δυό άλλα πλοία, με 15 χιλιάδες κοιλιά σιτάρι το καθένα καταστροφήκανε ένός έμπορικού σκάφους ο πλοίαρχος σκοτώθηκε ενώ προσπαθούσε να σώση το καράβι. Και το πρωί, τα κύματα βγάζανε έξω βάρκες, βαρέλια, κατάρτια, δοκάρια κλπ.

'Αλλ' ούτε τις άρχαιότητες άφρασε απείραχτες ή καταγίς. Δυό στήλες του Έρχεθόου έπεσαν κάτω και το πρωί εκπληκτοι οι 'Αθηναίοι έβλεπαν σαν λευκό γίγαντα φαλακρόνο κατά γης, μίαν από τις περιφανεσ στήλες του 'Ολυμπίου Διός. Είως εκείνη που έως τώρα βρισσεται πεσμένη στην ίδια θέση, με τους σπονδύλους της στην άράδα...

'Ένας χρονογράφος της εποχής εκείνης διηγείται ότι λίγους

μήνες προ της καταγίδος, στο καφφενείο που ήταν εκεί κοντά (και το όποιον ήταν το κέντρο της καλλίτερης 'Αθηναϊκής κοινωνίας) μία ώραία κυρία που καθότανε κάτω από τη στήλη μαζί με άλλες κυρίες ειπε :

- Πόσον ώραϊον θα ήτο να έπιπτεν ή στήλη αυτή, και να την ιδθ τις πεπτωκυϊαν !...

'Αντηγόρασαμεν επί λέξει τη φράσι για να δείξωμε και τη γλώσσα της μακαρίας εκείνης εποχής.

***

Είκοσι μέρες ειχαν περάσει από την ημέρα της καταγίδος, και στις έφημερίδες και στα περιοδικά έδραζε ή... γραμματική συζήτησις αν πρέπει να λέγεται < ή λαίλαψ > ή < ο λαίλαψ > ! Και ο ίδιος χρονογράφος, σύμφωνα με τη γνώμη εκείνην που ύποστήριζαν ότι πρέπει να λέγεται < ο λαίλαψ > δικαιολογούσε την πρακτική του στο άρσενικό με το ότι <συμφωρός τοιαύτας όχι το ήπλι, το γλυκό και ήμερον, αλλά το άρρον γένος δύναται να διαφράξη.

Ο περιηγητής Εδύεγιος Γέμενις που έπισκέφθηκε την 'Ελλάδα λίγον καιρό ύστερ' από την καταστροφή, μάς βερβαιώνει ότι όλος ο 'Αθηναϊκός λαός επήγε και έκλαψε την πεσμένη στήλη. Το βέβαιο εινε ότι το πέσιμό της έκανε μεγάλη αίσθησι. 'Από όλη την καταστροφή της βραδείας εκείνης, μόνο αυτής ή άνάμνησι έμεινε. Και δεν εινε δύσκολο ν' άκούσχη κανεις και σήμερα κανένα πολύ γέρο 'Αθηναίο να ληη : <τόν καιρό της κολώνας...>

Ο λόγιος του καιρού εκείνου άείμνητος Κωνσταντίνος Πάπ (πατέρας του κ. Γ. Κ. Πάπ) έγραψε τότε και σχετικόν επίγραμμα, στο όποιον έσχητιζε το πέσιμό της στήλης με την ποιητική ψυχολογία της εποχής του :

*Τέσσαρας υϊώνας δλωσ άνεγειροσ, ό
[Στήλη,
Κι' εύγενες το μέτωπόν σου εις τ' άσν-
[νερα ύψοσται,
'Αλλ' ώς ειδες διι γέρωσ σου το παν έτα-
[πειούσι
'Επειος και σού όργιλη Ι*

***

Η Βασίλισσα 'Αμαλία στην περίσσεια αυτή απέδειξε άκόμη μία φορά ότι ήταν ψυχή ευαίσθητη και άνοχη σε έντυπώσεις. 'Από το Παλάτι έστειλε άμέσως βοήθειες σε όλα τα φτωχόσπιτα των 'Αθηνών που ειχαν πάθει ζημιές. Τρόφιμα, σκεπάματα, ρούχα. Ο 'Οθων έλειπε την ημέρα εκείνη από τας 'Αθήνας και ή Βασίλισσα ειχε όλη την πρωτοβουλία.

Το άπόγευμα ή Βασίλισσα, συνοδουομένη από τις κυρίες της : τιμής Μ. Μοναρχίδου, Ε. Μπότας, Χ. Μαυρομηχάλη και τους ύπαοπιστούς της επήγε και ειδε την κορμένη κολώνα.

Αργότερα, ο Γερμανός ζωγράφος Κλώβ έλαβε την έντολή να ζωγραφίση τη στήλη αυτή. Ο πίνακας έβγαλε ώραιος και κρημάστηκε στο ιδιαίτερο γραφείο της Βασίλισσης. 'Αλλά το ενδιαφέρον της 'Αμαλίας δεν σταματήσε εως εδω. Κατ' έντολή της ή

άρχαιολογική ύπηρεσία έρωτήθη αν πρέπει να σηκωθ ή στήλη αυτή, και να στηθ όπως ήταν πρώτα. Ο Πιττάκης και ο Ραγναβησ απήτησαν ότι δεν πρέπει, και ή Βασίλισσα δεν επέμεινε. Είχε τότε συλλάβει το σχέδιο της συμπληρώσεως του Παρθενώνος και το άνεκοίνωσε μάλιστα στον πρίγκιπα Μαξιμιλιανό όταν πέρασε από τας 'Αθήνας. Η 'Αρχαιολογική ύπηρεσία όμως άντέεινε, λέγοντας ότι ή αναστήλωσις θα ήταν δύσκολη και ή συμπλήρωσι του Παρθενώνα Ιεροσουλία. Στο διάστημα των συνηνοήσεων αυτών ή Βασίλισσα κατέπληξε τους ειδικούς όχι τόσο με τας γνώσεις της, όσο με το ζωηρό ενδιαφέρον που της ένέπνευαν ή 'Ελληνικές άρχαιότητες.

***

Η κολώνα αυτή εινα από κείνες κάτω από τις όποιες συνείθιζε να καθεται ο Βύρων και να ρωμιάζη. Κατά τη μαρτυρία, του φίλου του Ομπράχους εκεί έγραψε ένα άπόγευμα, το περίφημο εκείνο ποιήμα του στην <Κόρη των 'Αθηνών> που τελειώνει με την άναπόνησι : <Ζωή μου σέ άγαπώ !>

Και τελειώνουμε με μια λεπτομέρεια που ενδιαφέρει τη νέα μας λογοτεχνία: Έκείνο το βράδυ που έπεσε ή κολώνα, γεννιότανε ο μέλλων ιστορικός των 'Αθηνών, ο κ. Δημ. Γρ. Καμπούρογλου. 'Επομένως ο θαλερός λογογράφος έχει σήμερα ήλικιαν 74 έτων.

Ο κ. Α. Γρ. Καμπούρογλου μέσ' στ' άγαπημένα του ερείπια